

Γιατί δεν εφαρμόζονται οι νόμοι;

του Νέστορα Ε. Κουράκη

Σε ένα πρόσφατο συνέδριο που αφορούσε θέματα φυλακών και σφραγιστικής πολιτικής, διατύπωσε μια γνώμη που ίσως θα άξιζε να τύχει ευρύτερης δημοσιότητας, καθώς αφορά γενικότερες αδυναμίες λειτουργίας της δημόσιας διοίκησης στη χώρα μας. Επεσήμανα δηλ. ότι από το 1989 και στη συνέχεια εκ νέου το 1999, με τον έκτοτε ισχύοντα Σφραγιστικό Κώδικα, εισήχθησαν και στην Ελλάδα σημαντικοί θεσμοί που βοηθούν αποτελεσματικά στην κοινωνική επανένταξη των κρατουμένων και άρα στη μείωση της υποτροπής τους.

Μεταξύ αυτών θα μπορούσε να αναφερθεί η δυνατότητα να τίθεται ο κρατούμενος (σε κάποιο στάδιο της κράτησής του) υπό καθεστώς ημιελευθερίας (ά. 59 επ. και 42 ΣωφρΚ). Δηλαδή να απασχολείται ο κρατούμενος π.χ. επαγγελματικά κάποιες ώρες της ημέρας έξω από τη φυλακή, ώστε να μη χάσει εντελώς την επαφή με τη δουλειά που είχε προηγουμένως ή, έστω, να αποκτήσει κάποια δουλειά που θα τον κρατήσει ενεργό στην κοινωνική ζωή και δεν θα τον «απανθρωπίσει» μέσα στον αποπνικτικό και μολυσματικό χώρο της φυλακής.

Ωστόσο, εικοσιπέντε χρόνια μετά την εισαγωγή του, ο πολύτιμος αυτός για την κοινωνία θεσμός της ημιελευθερίας διαβίωσης δεν έχει τύχει ακόμη εφαρμογής. Οπότε, εύλογα γεννάται το ερώτημα: Γιατί η Ελληνική Πολιτεία εθέσπισε έναν θεσμό χωρίς να τον θέσει σε εφαρμογή; Το ερώτημα μάλιστα αυτό γίνεται οξύτερο εάν σκεφθεί κανείς και σειρά άλλων θεσμών που έχουν νομοθετηθεί κατά καιρούς, αλλά χωρίς να εφαρμόζονται, όπως π.χ. ο θεσμός της Δικαστικής Αστυνομίας (ά. 36 ν. 2145/1993), ο θεσμός της υποτροπής (ά. 88 επ. ΠΚ) και ο θεσμός της μηχανοργάνωσης του ποινικού μητρώου (ν. 1805/1988)...

Η εύκολη απάντηση είναι βέβαια να αναμασήσουμε το γνωστό απόφθεγμα του Ροΐδη, ότι «εν Ελλάδι ενός μόνον νόμου έχομεν χρείαν, του περί εφαρμογής των νόμων». Ωστόσο, η προσφυγή σε αυτό το απόφθεγμα, έστω και αν παραπέμπει στο πρόβλημα μιας γενικότερης αδιαφορίας των Ελλήνων ως προς τη διασφάλιση της αποτελεσματικότητας ρυθμίσεων γενικού χαρακτήρα, όμως δεν εξηγεί γιατί το φαινόμενο αυτό συμβαίνει με τόση ένταση στη χώρα μας.

Εάν εγκύψει κανείς βαθύτερα στο πρόβλημα, θα μπορούσε να αναφέρει δύο ειδικότερους και συνδεδεμένους μεταξύ τους λόγους αυτής της νομοθετικής ολιγωρίας. Εν πρώτοις, υπάρχει στη χώρα μας μια διάχυτη κουλτούρα μεταξύ των πολιτικών, ότι αρκεί η ψήφιση

ενός νόμου, για να «λυθεί» κατά τρόπο μαγικό το οποίο κοινωνικό ή πολιτικό πρόβλημα, κυρίως βέβαια με την έννοια ότι έτσι καθησυχάζεται η κοινή γνώμη και εκτώνεται η όποια κοινωνική ένταση (π.χ. ποινικοποίηση επιθέσεων από «κουκουλοφόρους») ή, σε άλλες περιπτώσεις, ότι εμφανίζεται η χώρα μας να έχει «προοδευτικούς» και διεθνώς αναγνωρισμένους θεσμούς, όπως π.χ. αυτός της προαναφερθείσας ημιελευθερίας διαβίωσης. Αναλαμβάνεται, δηλ., εδώ μια «συμβολική ενέργεια» από την πλευρά του νομοθέτη και θεωρείται ότι έτσι το κοινωνικό πρόβλημα «αντιμετωπίζεται» ή ότι οι διεθνείς υποχρεώσεις της χώρας τηρούνται, χωρίς όμως κανείς να ενδιαφέρεται από εκεί και πέρα για την ουσιαστική εφαρμογή της διάταξης που ψηφίστηκε, αλλά και χωρίς να υφίστανται κάποιοι σταθεροί μηχανισμοί στις επιμέρους υπηρεσίες των υπουργείων για τη δημιουργία ουσιαστικών υλικοτεχνικών υποδομών υλοποίησης (implementation) του νόμου και μετέπειτα ελέγχου των σταδίων εφαρμογής του (follow-up). Αλλωστε, πολύ συχνά η ψήφιση ενός νόμου συνοδεύεται από πληθώρα «αστερίσκων», δηλ. υπουργικών αποφάσεων και προεδρικών διαταγμάτων που πρέπει να εκδοθούν για την υλοποίηση του νόμου και των οποίων η μη έκδοση καθιστά τον νόμο εν τοις πράγμασι ανενεργό.

Συναφής με τον ανωτέρω είναι και ο δεύτερος λόγος της προαναφερθείσας νομοθετικής ολιγωρίας: Η εφαρμογή δηλ. ενός νόμου είναι συνήθως αδιάφορη για τον εκάστοτε νέο υπουργό, ο οποίος είτε δεν γνωρίζει είτε και δεν επιθυμεί να προωθήσει έργα του προκατόχου του, ιδίως μάλιστα όταν ο τελευταίος ανήκει σε διαφορετική πολιτική ή και κομματική πτέρυγα, ή όταν η προώθηση τέτοιων έργων δεν αποφέρει στους πολιτικούς μας χειροπιαστά πολιτικά οφέλη.

Επομένως, η μη υλοποίηση των νόμων ανάγεται εν τέλει σε κακή οργάνωση της δημόσιας διοίκησης, αλλά και σε έλλειψη πολιτικής βούλησης, που υποθάλπονται και από μια γενικότερη κουλτούρα αδιαφορίας της κοινωνίας ως προς την υλοποίηση νόμων γενικού χαρακτήρα.

Ίσως, λοιπόν, η **θέσπιση ενός μόνιμου (μη κομματικοποιημένου) υφυπουργού ή γενικού γραμματέα σε όλα τα βασικά υπουργεία** να αποτελούσε μια ουσιαστική λύση στο πρόβλημα, τόσο από την άποψη της καλύτερης οργάνωσης εκ μέρους του των υποδομών που χρειάζονται κάθε φορά για την υλοποίηση ενός νόμου, όσο και για τον περαιτέρω επίμονο έλεγχο εφαρμογής του νόμου, ανεξαρτήτως της πορείας (ανασχηματισμού ή πτώσης) μιας πολιτικής κυβέρνησης.